

RÄKÄ JA ROISKIS

GENRE: Spelfilm

ÄMNE: Modersmål – finska

ÅLDER: Från 7 år (L, M)

SPELTID: 87 min

PRODUKTIONSÅR: 2023

LAND: Finland

TAL: Finska

REGISSÖR: Teemu Nikki

ARTIKELNR: ETS5226

Veljekset Räkä ja Roiskis matkustavat talvilomalle mumminsa luo Suuveden pikkukaupunkiin. Perillä he huomaavat, että ennen niin tuiki tavallisessa kaupungissa on kaikki vähän vinksallaan. Kaikkein omituisinta on se, että kaupungista häviää reikiä.

Räkä ja Roiskis ryhtyvät selvittämään asiaa ja pääsevät paikallisen hammaslääkäarin Migrén Juniorin jäljille. Tutkimukset uhkaavat kuitenkin kariutua, kun sottapytty Räkä ja huolellinen Roiskis ajautuvat kahnauksiin keskenään. Miten Suuvesi saadaan ennalleen ja reiät takaisin paikoilleen, jos pojat eivät pysty tekemään yhteistyötä? Maailmanmenon voi palauttaa ennalleen vain veljesten yhteisapelillä.

Perustuu Juice Leskisen kirjoittaman Räkä ja Roiskis -lastenkirjasarjan

Filmen finns även tillgänglig på svenska: Snoris och Skvättis – Mysteriet med de försvinnande hålen

LÄROPLANSMÅL Lgr22

Modersmål – finska (åk 1-3)

Tala, lyssna och samtala

- Samtal om vardagliga företeelser och händelser.

Språkbruk

- Ord och begrepp för att uttrycka känslor, kunskaper och åsikter.
- Ord och begrepp med anknytning till sverigefinsk och finsk kultur.

Modersmål – finska (åk 4-6)

Tala, lyssna och samtala

- Samtal om egna och andras upplevelser samt om vardagliga företeelser och händelser.

Språkbruk

- Ord och begrepp för att uttrycka känslor, kunskaper och åsikter. Ords och begrepps nyanser och värdeladdning.
- Ord och begrepp med anknytning till sverigefinsk och finsk kultur.
- Likheter och skillnader mellan talad och skriven finska.

Tämä on lyhennetty versio Koulukinon oppimateriaalista. Löydät oppimateriaalin täältä: <https://www.koulukino.fi/oppimateriaalit/raka-ja-roiskis/>

ELOKUVAN JUONEN KULKU

Tarkastelkaa elokuvan tapahtumia seuraavan juonikaavion avulla.

1. Alkususäys elokuvissa on tavallisesti melko lyhyt ja sen avulla pyritään herättämään katsojan mielenkiinto. Alkususäys esittelee elokuvan päähenkilön ja elokuvan teemaa.

Räkä ja Roiskis matkustavat Suuvedelle mumminsa luo. He kinastelevat ja nahistelevat junavaunussa. Pian tapahtuu kummia: taivaalta tipahtelee tavaraa, kuten jääkaappi.

2. Esittelyjaksossa esitellään lisää henkilöitä ja heidän välisiä suhteitaan, tapahtumaympäristöä sekä aikakautta. Katsoja saa vihjeitä mahdollisista ristiriidoista ja ongelmatilanteista.

Elokuvan tapahtumat sijoittuvat talviseen Suuveden pikkukaupunkiin. Pojat saapuvat mumminsa luo ja joutuvat nukkumaan vastentahtoisesti samassa huoneessa, sillä toinen vapaa huone pursuaa pullaa. Kaikkialla kaupungilla on kielitotauluja, sääntöjä ja ohjeita, kuten: Älä kyseenalaista kieltoja. Älä puhu kovalla äänellä. Älä roskaa. Kaupunkilaiset näyttävät kummallisilta, sillä heidän hampaansa hehkuvat. Kaupungista katoaa myös reikiä. Avaimenreiät, kahvikupin korvat ja linnunpönttöjen suuaukotkin ovat kadonneet ja poikien mummi toivoo, että pojat etsisivät kadonneet reiät.

3. Syventämisen aikana katsoja saa lisää tietoa elokuvan henkilöistä ja heidän käyttäytymisensä syistä. Elokuvan juoni perustuu yleensä ristiriitaan.

Räkä ja Roiskis tutustuvat kaupunkiin ja kaupunkilaisiin. Lähtiessään pilkille, he huomaavat avantojen reikien kadonneen ja kohtaavat avantovarkaan, jolla on erikoinen reikäsiirtolaite. Räkä ja Roiskis saavat laitteen haltuunsa ja alkavat selvittää reikien mysteeriä. Pojat tapaavat myös kaupunginjohtaja Halooseen ja hammaslääkäri Migrén Juniorin apulaisineen. Migrén Junior ja Roiskis huomaavat, että heillä on paljon yhteistä.

4. Ristiriitojen kärjistymisen jaksossa juonen kulku sekä pienet sivuristiriidat johtavat elokuvan perusristiriidan ratkeamiseen.

Käy ilmi, että hampaiden pinnoitusaineella on erikoinen vaikutus asukkaiden käyttäytymiseen. Migrén Juniorin äitisuhde ja ankea lapsuus paljastuvat esitetyn takauman avulla. Migrén Junior saa Roiskiksesta uuden ystävän ja Räkä joutuu yksin etsimään keinoja kamppailussa Migrénin Juniorin valtaa vastaan. Kaikki haluavat haltuunsa reikäsiirtolaitteen.

5. Ratkaisu on avainkohtaus, johon elokuvaan juoni hui pentuu ja samalla katsojalle selviää, miten tarina päättyy.

Valtavan suuri reikä, musta aukko uhkaa koko Suuveden kaupunkia. On loppukamppailun aika. Räkä ja Roiskis oivaltavat, että vain yhteistyöllä he voivat voittaa ja pelastaa kaupungin ja sen asukkaat.

6. Häivytyks auttaa katsojaa myötälämään päähenkilön ilossa tai surussa. Se kertoo, miten päähenkilön kävi ja mitä sitten tapahtui.

Loppu hyvin kaikki hyvin. Suuveden kaupungin asukkaat juhlivat ja mummin pullat tekevät taas kauppansa. Myös naapurikuntalaiset on kutsuttu yhteiseen juhlaan.

- Keskustelkaa yhdessä, millaisia tapahtumia sijoittuu juonikaavion eri vaiheisiin. Tehtävää voi purkaa kysymysten avulla, esimerkiksi:

Mitä tapahtuu elokuvan alkususäyksessä? Mitä esittelyjaksossa kerrotaan katsojalle? Missä asioissa Räkä ja Roiskis olivat erilaisia? Mistä he kinastelevat? Mihin Suuveden kaupungin jätteet ja roskat siirretään elokuvassa? Miten hammaspinnoite vaikuttaa ihmisiin? Mitä Migrén Juniorin äidistä, lapsuudesta ja kaverisyntymäpäivistä kerrotaan elokuvassa esitettävässä takaumassa? Miksi poikien yhteistyö uhkaa kariutua? Mitä Migrén Juniorille tapahtuu elokuvan lopussa?

- Onko elokuvan loppu ennalta arvattavissa? Keskustelkaa, millä muulla tavoin elokuvan tarina olisi voinut päättyä. Keksikää erilaisia vaihtoehtoisia loppuja elokuvalle yksin tai pareittain ja esitelkää niitä sitten toisilleen.

Tämä on lyhennetty versio Koulukinon oppimateriaalista. Löydät oppimateriaalin täältä: <https://www.koulukino.fi/oppimateriaalit/raka-ja-roiskis/>

ELOKUVAN HENKILÖITÄ

- Millaisia asioita elokuvassa kerrotaan eri henkilöistä? Ketkä ovat elokuvan päähenkilöitä ja ketkä sivuhenkilöitä? Kuka on mielestänne elokuvan mielenkiintoisin hahmo?
- Tehkää lista elokuvan hahmoista siten, että hahmon nimi toimii otsikkona. Kirjatkaa jokaisen otsikon alle hahmosta yhdessä asioita, joita muistatte. Voitte myös jakaa henkilökuvaukset eri ryhmien tehtäviksi. Kuvailkaa esimerkiksi hahmojen ulkonäköä, luonnetta, ääntä, tapaa puhua tai liikkua.

ELOKUVAN PUVUSTUS

Mitä puvustaja tekee?

Räkä ja Roiskis -elokuvan puvustajana toimii pukusuunnittelija Anna Vilppunen. Hän sai Jussi-palkinnon työstään *Jadesoturi*-elokuvassa, josta hän teki myös lopputyönsä Taideteollisessa korkeakoulussa.

Puvustus vaikuttaa osaltaan elokuvan tunnelmaan ja kuljettaa elokuvan tarinaa. Sen avulla kerrotaan elokuvan roolihahmoista erilaisia asioita ja tuetaan elokuvan näyttelijöitä roolihahmojensa esittämisessä. Pukusuunnittelija vastaa puvustuksen suunnittelusta ja puvustaja toteuttaa puvustuksen. Kuvausten aikana puvustajan tehtävänä on huolehtia puvustosta ja sen kunnosta.

Pukusuunnittelija Anna Vilppunen kertoo haastattelussa saavansa ideoita suunnittelutyöhönsä tarkkailemalla ihmisiä ja innostuvansa heidän erilaisista tyyleistään. Hän kertoo välillä kuljeskelevansa pitkin kaupungin katuja omissa maailmoissaan tuntitolkulla ja kirjoittavansa muistiinpanoja. Hän keksii ideoita työhönsä myös mm. elokuvista, kirjoista muotilehdistä, historiasta sekä soimesta.

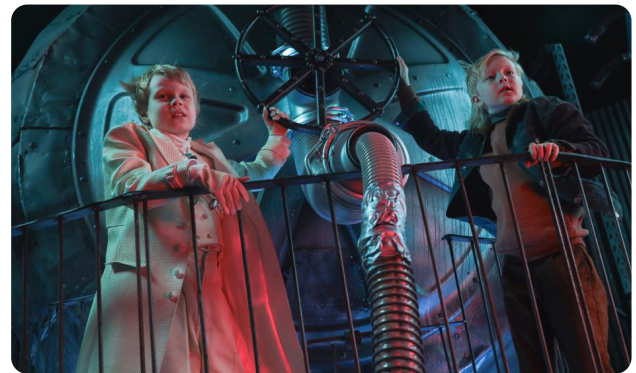
Vilppusen mukaan elokuvien pukusuunnittelu perustuu käsikirjoitukseen. Suunnittelun ytimessä on se, mitä elokuvalla halutaan sanoa ja millä tavalla. Pukusuunnittelijalla on oltava kaikki langat käsissään. Hän on puvustajien tukena ja kertoo myös näkemyksensä ompelijoille. Elokuvan lopullinen visuaalinen maailma muodostuu yhteistyössä koko elokuvan työryhmän, kuten esimerkiksi käsikirjoittajan, kuvaajan, lavastajan ja ohjaajan kanssa. He yhdistelevät näkemyksiään ja ideoitaan; tekevät töitä yhteisen päämäärän eteen.

Anna Vilppunen on ollut puvustajana mm. seuraavissa elokuvissa: *Munavala*, *Jadesoturi*, *Napapiirin sankarit*, *Puhdistus*, *Kättilö* ja *Tom of Finland*. Lisäksi hän on suunnitellut puvustuksia mm. mainoksiin ja musiikkivideoihin.

Lähde:

Nelli Leppänen: [Pukusuunnittelija, joka loihtii valkokankaalle uniikkeja maailmoja](#). Kopiaosto 15.9.2022.

- Tarkastelkaa alla olevaa kuvaa, jossa esiintyvät *Räkä* ja *Roiskis*. Verratkaa heidän asujaan. Kuvailkaa, millaisen vaikutelman heistä saa vaatteiden perusteella.

REIÄNSIIRTOLAITE JA AIKAKONE

1. Miten reiänsiirtolaite toimii?

Laitteen avulla elokuvassa päästään siirtymään uuteen tilaan, kun samalla keskittyy ajattelemaan paikkaa, johon haluaa siirtyä. Uutta käyttövoimaa saadaan reikäisistä hampaista.

Jos teillä olisi käytössänne reiänsiirtolaite, mihin käyttäisitte sitä? Kirjoittakaa kaksi tai kolme paikkaa, johon haluaisitte päästä. Tehkää kertomiskierros, jossa kukin saa vuorollaan kertoa, mihin reikä hänet johdattaisi.

2. Aikakoneella muihin maisemiin

Migrén Juniorin huonomuistinen äiti ilmestyy hammaslääkärin vastaanottohuoneeseen aikakoneella. Hän saapuu suoraan menneeltä aikakaudelta.

Millaista olisi elää kivikaudella tai pronssikaudella eli esihistoriallisella ajalla, jolla tarkoitetaan aikaa, josta ei ole jäänyt kirjallisia lähteitä? Entä millaista olisi elämä faaraoiden Egyptissä tai antiikin ajalla Kreikassa tai Roomassa? Haluaisitko tehdä löytöretkiä tai elää viikinkien tai ritareiden aikaa?

Tämä on lyhennetty versio Koulukinon oppimateriaalista. Löydät oppimateriaalin täältä: <https://www.koulukino.fi/oppimateriaalit/raka-ja-roiskis/>

Kiinnostaisiko pukeutuminen renessanssiasuihin tai haluaisitko nähdä aikakauden mahtavien taidearteiden syntyvän? Vai olisiko uudemman ajan teollinen vallankumous mullistavine keksintöineen, koneineen ja kuluvälineineen teistä mielenkiintoisinta?

Kirjoittakaa yksin tai pareittain aikamatkastanne jollekin historialliselle aikakaudelle. Etsikää valitsemaltanne aikakaudelta tietoa, jota voitte hyödyntää tarinassanne.

PÄIVÄKIRJA JA LUOVA KIRJOITTAMINEN

1. Roiskis ja Migrén Junior ovat järjestyksen ystäviä ja pitävät päiväkirjaa merkitsemällä muistiin mielestään tärkeät asiat. Miten hammaslanka liittyy elokuvassa päiväkirjaan? Mitä Roiskiksen päiväkirjalle tapahtuu elokuvassa?

2. Kirjoittaako joku luokkanne oppilas päivittäin tai melko säännöllisesti päiväkirjaa? Keskustelkaa yhdessä, millaisia asioita päiväkirjaan voisi kirjoittaa.

3. Päiväkirjaa voi pitää monella tyyllillä. Jotkut kirjoittavat asioista, joista he tulevat iloisiksi ja joista he ovat kiitollisia, mutta joskus voi tuntua hyvältä kirjoittaa asioista, jotka painavat mieltä tai tuntuvat surullisilta. Usein päiväkirjaan merkitään myös säähavaintoja tai muita luontoon liittyviä asioita. Kokeilkaa kirjoittaa esimerkiksi viikon ajan päiväkirjaa. Kirjoittamista voi harjoitella seuraavien pienten tehtävien avulla:

a. Kirjoittakaa kymmenen minuuttia aamutouhuistanne, koulumatkastanne tai välitunnistanne. Kirjoittaessa voi miettiä esimerkiksi seuraavia asioita: mitä kuulitte, mitä näitte, ketä tapasitte, mitä teitte, millainen oli sää yms. Keksikää kirjoitukseenne jokin yllättävä, pelottava tai huvittava kohtaaminen tai tapahtuma.

b. Jatka opettajan antamaa virkettä. Opettaja antaa aluksi yhden virkkeen, josta aloitetaan kirjoittaminen. Seuraavaan virkkeeseen pitää sisällyttää yksi aloitusvirkkeen sanoista ja aina seuraavaan virkkeeseen yksi edeltävän virkkeen sanoista.

c. Jatka kirjan virkettä. Valitkaa kirja, josta valitsette kokonaisen virkkeen, vaikkapa riviltä 8 siltä sivulta, miltä satutte avaamaan kirjanne. Jatkaa kirjoittamista virkkeen perusteella. Saa kirjoittaa, mitä mieleen juolahtaa. Tekstinne ei tarvitse liittyä kirjan tarinaan.

d. Vanha päiväkirja -leikki: Kuka tai mikä tekee? Mitä tekee? Miten tekee? Missä tekee? Milloin tekee?

- Tulostakaa sivulta 7 tehtäväpohja viidelle eri väriselle paperille.
- Leikatkaa väripapereista valmiiksi pieniä lappuja kullekin, aluksi viisi lappua kutakin väriä.
- Lapuille kirjoitetaan sanoja alla olevan ohjeen mukaan. Saa keksiä hauskoja ja hassuja sanoja!

Kuka tai mikä tekee: Sinisille lapuille keksitään henkilö tai olento

Mitä tekee: Punaisille lapuille kirjoitetaan joku tekeminen.

Miten tekee: Oransseille lapuille kirjoitetaan, kuinka jokin tehdään.

Missä tekee: Keltaisille lapuille kirjoitetaan paikkojen nimiä.

Milloin tekee: Vihreille lapuille keksitään aikaa ilmaisevia sanoja.

- Ensin kirjoitetaan siniset laput ja viedään ne yhteiseen kasaan opettajalle.

Näin jatketaan väri kerrallaan, kunnes kaikki laput ovat valmiina väreittäin omassa pinoissaan.

- Seuraavaksi oppilaat hakevat viisi lappua, yhden jokaisesta pinosta, ja muodostavat niistä virkkeen. – Kerotkaa, millaisia virkkeitä muodostui.

- Lopuksi voitte valita mielestänne hausimpia virkeitä ja liimata niitä yhteiselle isolle alustalle, jonka ripustatte seinälle.

Tämä on lyhennetty versio Koulukinon oppimateriaalista. Löydät oppimateriaalin täältä: <https://www.koulukino.fi/oppimateriaalit/raka-ja-roiskis/>

JUICE LESKINEN

Juice Leskinen (1950–2006) oli suomalainen laulaja, sanoittaja ja säveltäjä. Hän kirjoitti neljä lastenkirjaa, kymmenen runokirjaa, neljä muuta kirjaa, kaksitoista nuottikirjaa sekä suomennoksia. Lisäksi hän teki lukuisia sanoituksia ja sävellyksiä myös muille artisteille.

Sanoituksissaan hän havainnoi tarkasti ja usein purevasti suomalaista mielenlaatua, unohtamatta myöskään itseään.

Leskisen ominaiset teemat, kuten itseanalyysi, ihmisen suhde toiseen ihmiseen ja ihminen suhteessa yhteiskuntaan ovat esillä myös hänen muussa kirjallisessa tuotannossaan.

Lähde: Janne Mäkelä/Kansallisbiografia-verkkokausu

Räkä ja Roiskis -elokuva perustuu Juice Leskisen *Räkä ja Roiskis* -kirjoihin. Leskisen kirjaa *Räkä ja Roiskis* Suuvedellä kutsutaan sanojen vääntelyn käsikirjaksi.

Juice Leskinen kommentoi omaa kirjoittamistaan ja sanoilla leikkittelyä. ”Johtuisikohan savolaisuudestani, että inspiraatio mulla toimii siten, että käänän kaikki ajatukset päälaelleen. Jos joku sanoo jotain, mun pitää päässäni laittaa vähintään kieltosana sekaan ja katsoa, miltä se näyttää sellaisenaan. Äitini kertoi, että olen lapsesta saakka tykännyt pelleillä kielen kanssa. Oon kuulemma sellainen venkoilija, etten mitään osannut sanoa oikein”.

Lähde: [lyhtypirtti.fi/Tuomas Marjamäki](http://lyhtypirtti.fi/Tuomas_Marjamäki)

- Tutustukaa Juice Leskisen sanoituksiin kuuntelemalla esimerkiksi vuonna 1990 ilmestynyttä Haitaribussi-levyä, jota Leskinen itse kutsui aikuisten makuun

sopivaksi lastenlevyksi.

HUUMORIA, VITSEJÄ JA KIELELLÄ LEIKITTELYÄ

Elokuvassa *Räkä ja Roiskis* oivaltavat, että kaikki kieli on keksittyä, ja he tuumaavat, että pitäisikö heidän keksiä oma kieli. Kirjassa *Räkä ja Roiskis* Suuvedellä *Räkä* tuumaa, että Suomi on aika pitkää kieltä ja hän onkin ajatellut, että numeroilla voisi oikoa pisimpiä mutkia. Tutustukaa alta löytyvää esimerkkiin ja keksikää omia lyhennyksiä *Räkä ja Roiskis* -tyyliin.

”Hän piirtelee paperille esimerkin: *ITYISETSIVÄ PANI TUPA2. Roiskis ihastelee aikaansaannosta ja innostuu hänkin raapustelevaan: SÖIKÖ 7TYÄ. Pojat innostuivat keksimään lisää lyhennyksiä:*

HIEKKALAATI3 KOHDATTIIN, MAHDUNKO KU5, SOPIIKO TÄMÄ MA6, KAN41 SOIMAAN”.

Lähde: Juice Leskinen (1995): *Räkä ja Roiskis* Suuvedellä. s. 112-114.

PUUJALKAVITSEJÄ

Puujalkavitsien ystävä, Jussi Valo kertoo, että puujalkavitseihin kuuluu usein tietty pökölöys ja ontuvuus, mutta parhaimmillaan se on silkkaa neroutta. Vitsi voi naurattaa, koska se on niin tyhmä. Tai sitten puujalkavitsi laittaa miettimään, mikä siinä muka oli hauskaa. Kun idean hoksaa, manailee vähän naureskellen itselleen: ”Miten en tuota tajunnut!” Puujalkavitsin hoksaamisprosessi vaatii joskus itseironiaa. Ristiriita täydentyi sillä, että hyvä puujalkavitsi on aina myös vähän huono – mutta ei naiivi.

Lähde: Sari Vähäsarja: [”Puujalkavitseille saa nyt virallistekin nauraa, ja Jussi Valo on tehnyt niin jo Alivaltiosihteerin ajoista asti”](https://yle.fi/uutiset/3-8111111). 14.3.2021. yle.fi.

- Keskustelkaa yhdessä erilaisista vitseistä. Millaiset vitsit teitä naurattavat? Nauravatko kaikki samanlaisille vitseille? Millaisille asioille mielestänne voi nauraa?
- Etsikää tai keksikää mielestänne paras vitsi tai juttu ja pitäkää koulussa vitsikäs tunti kertomalla vitsejä toisille.

Tämä on lyhennetty versio KouluKinin oppimateriaalista. Löydät oppimateriaalin täältä: <https://www.koulukino.fi/oppimateriaalit/raka-ja-roiskis/>

MUMMIN PULLAT

Poikien mummi on leiponut pullaa kaupunkilaisille, mutta häneltä kiellettiin pullien myyminen, koska sokeri tekee reikiä hampaisiin. Mummipa ei kuitenkaan lopettanut leipomista, vaan koko mummola pursuaa vanhoja pullia ja uusia leivotaan joka päivä.

Leipokaa tekin mummin pullia!

Pullaresepti

200 g leivontamargariinia
 5 dl kauramaitoa
 50 g hiivaa
 2 dl sokeria
 2 rkl kardemummaa rouhittuna
 1 rkl vaniljasokeria
 1 ½ tl suolaa
 n. 14 dl vehnäjauhoja (puolikarkeita)

- Margariini sulatetaan mikrossa.
- Kauramaito lämmitetään noin 37 asteiseksi (ei saa kuumentaa liikaa).
- Hiiva murennetaan maidon joukkoon ja annetaan liueta kunnolla.
- Sokeri, vaniljasokeri, kardemumma ja suola lisätään seokseen.
- Jauhoja lisätään pieni määrä kerrallaan, ensin vähän yli puolet määrästä.
- Taikinaa vaivataan käsin tai koneella.
- Lisätään margariini ja loput jauhot.
- Taikinaa vaivataan lopuksi kunnolla ja sen annetaan kohota kaksinkertaiseksi lämpimässä liinan alla.
- Hyvin kohonneesta taikinasta leivotaan pyöreitä pullia, jotka nostetaan pellille leivinpaperin päälle ja annetaan kohota vähintään 20 minuuttia.
- Pullat voidellaan juuri ennen paistamista kaurakermalla ja niiden päälle ripotellaan raesokeria ja kanelia.
- Pullia paistetaan uunissa 200 asteessa noin 15 minuuttia.

Tämä on lyhennetty versio Koulukinon oppimateriaalista. Löydät oppimateriaalin täältä: <https://www.koulukino.fi/oppimateriaalit/raka-ja-roiskis/>

Räkä ja Roiskis -elokuvan oppimateriaali / Vanha päiväkirja -tehtävä
